

Кадри з фільму «12.08 на схід від Бухареста». Режисер Корнеліу Порумбою. Румунія. Гран-прі МКФ «Молодість».

На цьогорічній «Молодості» румунський кінематограф викликав особливий інтерес: відразу три фестивальні нагороди дісталися румунським фільмам (дві з них — за найкращу короткометражну стрічку — «Марілена з Р7» режисера Крістіан Немеску, а також Приз імені Іва Монтана найкращій молодій акторці — Крістіні Мітітелу за гру в тому ж фільмі). А гран-прі здобула перша стрічка Корнеліу Порумбою «12.08 на схід від Бухареста».

Гран-прі «Молодості»: «12.08 на схід від Бухареста»

Фільм уже встигли схвально оцінити на МКФ у Каннах, нагородивши «Золотою камерою» за найкращий дебют. Також і на «Молодості» чи не вперше за довгі часи рішення надати головний приз було одноголосним. Властиво, вже після перегляду неважко було помітити особливу, справді дуже позитивну, налаштованість журі, як і захоплену реакцію присутніх у залі.

Фільм, крім того, підтвердив, що якість фільмів залежить не від бюджету, ефектності зйомок чи зірковості акторського складу. За мінімальних матеріальних затрат, можна навіть сказати, максимальному аскетизмі постановки (все переважно діється в закритому приміщенні провінційної телевізійної студії, а сюжет закручено довкола одного телевізійного ефіру за участі трьох осіб — ролі виконують Мірча Андреєску, Теодор Корбан, Йон Сапдору) було досягнуто максимального ефекту: суто румунська, на перший погляд, політична сатира набуває мало не універсальних масштабів, а в нескінченних розмовах на тему «була чи не була революція в нашому місті?» легко побачити аналогії не лише з українськими реаліями, а й із сучасним інформаційним світом загалом, у якому маніпуляція суспільною думкою і підміна понять стає вже навіть не засобом для досягнення певних цілей, а самою суттю його функціонування.

Впіймала себе на думці, що на запитання знайомих «а про що ж фільм?» не можу підшукати миттєву відповідь, обмежитися одним або навіть кількома реченнями. Можна сказати, що це фільм про румунську революцію 1989 року — ту, під час якої відбулося криваве повалення диктаторського режиму Чаушеску. Можна сказати, що це фільм також про рецепцію цієї революції нинішніми румунами, фільм про провінційність територіальну (події відбуваються у містечку, українським аналогом якого могли б стати Бровари або, скажімо, Стрий під Львовом) і провінційність буттєву, коли все людське існування замкнене в нехитрому повторенні безсенсових дій (грати щороку в школі роль спершу Діда Мороза, а потім і Санта-Клауса чи слухати старий телевізор; або ж щовечора напиватися, потім товкти піку місцевому китайцю, тверезіти, вибачатися і позичати в нього гроші на наступну пляшку).

Але безнадійність провінції навіть не в обмеженості можливостей чи бракові подій, людей, руху взагалі, а радше в тому, що люди тут — особливо в провінції пострадянського зразка — відчувають свою вторинність і, прагнучи її позбутися, існують під вічним міфом «столиці»: кожен мешканець такого-от містечка з радістю промінє його на Бухарест (читай: Київ, Львів), хоча навряд чи зуміє в ньому вжитися й позбутися провінційності буттєвої.

Врешті й сама назва пояснює, про що фільм. 12.08 — точний час, коли в Бухаресті почалася революція й населення масово повихо-

дило на вулиці. Й головне питання, що цікавить ведучого вечірнього ефіру (він водночас і власник телевізійної студії, колишній інженер, який метикувато спробував на безконкурентному ринку зреалізувати «успішний» проект, заснувавши власний канал, розрахований виключно на місцеву аудиторію), — «була чи не була революція в нашому місті?». Інакше кажучи, вся суть довгої безсенсової передачі (що її, до речі, подано в «реальному часі»), звелася до одного: населення містечка вийшло на вулицю до чи після 12.08? Адже від цього залежить, де ж почалася революція.

Цілковита некомпетентність і неетичність ведучого, перейнятого лише власною особою (тут сатира відчутна на повну силу), його нав'язливість («Так ви були чи не були на площі до 12.08?» або ж «Як ви могли бути, якщо такий-то казав, що був на площі і вас там не бачив?»), як і повна безпорадність присутніх «героїв» («я там був, але такий-то, який щойно зателефонував, мене не побачив, бо я стояв з іншого боку») створюють відчуття цілковитого абсурду. До речі, діалоги персонажів, нескінченне повторення одного й того ж запитання і щоразу відмінні відповіді до болю нагадують «Голомозу співачку» Йонеску. Там, як і тут, контакт між персонажами безповоротно втрачено, слова перестають апелювати до певних реалій, означники вже не відсилають до означуваного, а звуки перетворюються на звичайні акустичні коливання.

Цікаве й операторське вирішення (також якнайменш затратне): ту частину фільму, що відбувається в студії, подано як телевізійні зйомки. А те, що на місцевому каналі є лише одна-єдина камера, навмисне загострено: вона не до кінця справна, тож переходить від ближчого до дальшого планів щоразу викликають проблеми (ми чуємо голос ведучого, а на екрані все ще бачимо обличчя гостя, доки камера достатньо наблизиться або віддаляться).

У фільмі, крім того, безліч дрібних деталей, іронічних зауваг і нюансів (окремі кадри й розмови персонажів дають набагато більше уявлення про сучасне румунське суспільство, ніж якби про це довго розповідали чи докладно показували), і саме така нібито незумисна деталізація й витворює ілюзію повноти й довершеності фільмового світу.

Вуличні ліхтарі, що наприкінці один за одним запалюються у вечірньому містечку, стають по суті метафорою цілого фільму (її озвучив також один із персонажів): революція шириться як ланцюгова реакція, від однієї особи до іншої, як ліхтарі на вулиці — спершу один, потім наступний — і так аж до останнього. І врешті немає значення, який ліхтар засвітився перший.

А відповідь на запитання «чи була така революція?» ствердна в тому разі, якщо твій ліхтар світився...